

Ivana Richterová

Kečujské drama

Praha 2009/2010

Kečujské drama

- Andská tradice ústní lidové slovesnosti

Pro Andskou oblast je typickým znakem nepřítomnost písma, jako pomůcky při zaznamenávání většiny údajů, tento jev však daleko více napomáhá rozvoji tradice ústní lidové slovesnosti. Dokonce, jako v ostatních indiánských kulturách Latinské Ameriky, zde vznikaly speciální školy pro nauku a zachování ústní lidové slovesnosti. I v dnešní době má ústní lidová slovesnost silnou tradici a vliv v zemích s vysokou mírou analfabetismu.

Dalším znakem je anonymita autorů, která se vyskytuje v totalitárních vládách, a literatura je poté produktem celé společnosti. Z tohoto důvodu je téměř nemožná identifikace autorů nejdůležitějších literárních děl v období kolonizace, např.: drama Ollantay a Usca Paukar.

Za další charakteristický rys ústní lidové slovesnosti se dají pokládat i morální hodnoty společnosti. Inkové vycházeli ze tří jednoduchých zásad „nekrást, nelhat a nezávidět“ (ama suwa, ama llulla, ama qilla), což pak umožňovalo rychlý růst jejich impéria.

I v kečujské lidové slovesnosti lze nalézt obecná témata jako stvoření světa, bájná stvoření, národní hrdinové a kontakt bohů a lidí.

- Literární žánry

V kečujské literatuře, čímž předpokládáme lidovou slovesnost sebranou kronikáři, indiány, kreoly a Španěly při příchodu na území Incké říše, se nachází díla, která jsou sice specifická, ale dají se rozdělit dle běžného řazení na poezii (epickou a lyrickou), prózu a drama.

- Drama

Divadlo mělo u Inků svou tradici, pro lidi se hrály hlavně příběhy o tom, co velkého dokázali vladaři.

Bolivijec Jesús Lara potvrzuje, že Inkové ve svém dramatu rozlišovaly dva plně odlišné žánry: wanka a aranway.

Wanka je výlučně historického charakteru a připomíná život a hrdinské činy monarchů a vládců říše. Podmínkou, dokonce určenou zákonem, bylo, že protagonista už musel být po smrti.

Aranway naopak čerpá náměty z každodenního života.

Inca Garcilaso de la Vega ve svých Komentářích dokonce připodobňuje wanku k tragédii a aranway ke komedii.

Scénické provedení je také specifické, tvořil ho velký otevřený prostor aranwa, v jehož středu se tyčil mallki, malý umělý lesík, který měl napodobit márnici (fardo funerario), pokud se hrála wanka. Herci stáli na straně a pokaždé, když měli slovo, přicházeli recitovat do středu pódia. Doprovodný orchestr byl umístěn po obou stranách mallki, aby více dobarvoval herecký výstup.

Po povstání Tupaca Amarua II. v roce 1781 byla divadelní představení zakázána a především dílo Ollantay.

I. Období Conquisty

- Ollantay

Ollantay je mistrovským dílem inckého dramatu. Je příběhem udatného generála, který se zamiluje do Cusi Ccollur, dcery inky Pachacuteca. Chce si Cusi vzít, ale inka ho odmítne s tím, že není královské krve.

Ollantay se chce pomstít, odjede z Cuzca a postaví se do čela povstání, které ohrožuje stabilitu říše. Inkovi se sice nedaří povstání potlačit, ale podaří se mu zajmout hlavního rebela. Mezitím Cusi Ccollur, Ollantayova milovaná, žije vězněna v klášteře v hlavním městě, kde porodila holčičku.

Když má být Ollantay odsouzen k smrti, umírá starý inka a na trůn nastupuje jeho syn a bratr Cusi. Jakmile se dozví, co se stalo, promíjí Ollantayovi jeho trest, dovolí mu si vzít jeho sestru a vrací mu jeho bývalé postavení.

O původu této hry se vede dávná polemika, jedni tvrdí, že je to dílo vytvořené Inky, další, že v koloniálním období bylo přebráno Španěly a jiní, že jde o smíšení původní incké hry se španělskými prvky.

Podle kritika Pedro Hernández Ureñi však byly téměř všechny prvky evropského dramatu přítomny v LA dramatu ještě před příchodem conquistadorů.

- Tragedia del fin de Atahualpa

Veršované drama, jehož námětem je dobytí Peru Franciskem Pizarrem a poprava Atahualpy. Toto téma je pak častým námětem mnoha dalších děl v Peru, Bolívii a Ekvádoru.

Hlavní zápleтка začíná tím, že Atahualpa sdělí princeznám, že již dvě noci měl velmi zlý sen a chce po svých věštcích, aby mu řekli, co to znamená. Poté co se potvrdí přítomnost Španělů, přikáže Atahualpa zjistit, co od nich chtějí. Když se později se Španěly setkává osobně a je mu jasné, že ho chtějí zabít, ještě se pokusí zachránit tím, že jim nabídne zlato a královské insignie. Ale jeho pokus je marný a Pizarro ho zabíjí, protože nechtěl přejít na křesťanskou víru.

Nakonec Pizarro nabídne Atahualpovu hlavu španělskému králi a ten ho za to odsoudí k trestu smrti.

Tato hra se hraje pravidelně každý rok na mnoha místech v Peru, Bolívii, Ekvádoru a části Argentiny při oslavách svátků. Hra pravděpodobně dala základ mýtu Inkarrí, který je nejdůležitějším inckým mýtem.

- Usca Paucar

Příběh Usky, který je bohatým inckým potomkem, jenž přišel na mizinu. Nařídí proto svému sluhovi Quispillovi (Espejillovi, Zrcátkovi), aby mu sehnal něco jako obživu. Usca však neustále běduje nad svým zbídačeným stavem a prosí o smrt. Espejillo se mu buď vysmívá, nebo mu z lítosti a svého dobrého srdce nabízí almužnu. Nakonec se ďáblem posedlý Usca obrátí k Bohu a tím se zachrání.

Dalším kečujským dramatem by měla být i anonymní tragédie **Issicha Puytu** o tom, jak medvěd unese dívku. Více důvěryhodných informací o něm bohužel není dostupných.

II. Období po Conquistě

- Kečujsky píšící autoři
  - Juan Espinosa Medrano (1629–1688)

Peruánský spisovatel, duchovní, autor filosofických traktátů a divadelních her a obhájce Peru, zvaný též „El Lunarejo“. Místo a datum jeho narození jsou, stejně jako jeho etnický původ, předmětem diskusí. Byl obrovským talentem a už v 18 letech psal autos sacramentales, skládal sakrální hudbu a ovládal latinu, řečtinu, hebrejštinu a kečuánštinu.

Jeho prvním dílem bylo **El rapto de Persephonia**, které zároveň s **Amar su propia muerte** a **El hijo pródigo** patří mezi hlavní díla kečujského dramatu.

- Gabriel Centeno

Napsal dílo **El pobre más rico**, o němž existují příliš rozdílné informace na to, aby se dalo zjistit, co je vlastně věrohodné.

- Fray Francisco del Castillo (1716–70)

Peruánský básník a dramatik charakterizovaný Ricardem Palmou jako „další šílenec v blázinci peruánské literatury“. Jeho dramatická tvorba byla tématicky velice pestrá. Mezi jeho čtyři nejznámější hry patří i komedie **La conquista del Perú**. Svou skladbou patří mezi typické komedie Sigla de Oro a má tři různé zápletky inspirované historickými událostmi. První jsou události v Cajamarce, další smrt Huascara a poslední porobení Atahualpy conquistadorům. Zdrojem informací mu bylo jiné důležité peruánské dílo, a sice Comentarios Reales.

- Nemesio Zúñiga Cazorla (počátek 20. stol)

Peruánský dramatik a vedoucí incké divadelní společnosti. Do svých her zapojoval lid z nižších společenských vrstev, živá zvířata a míchal španělštinu s kečuánštinou, proto bylo jeho divadlo považováno za nepřilíš umělecké. Z jeho děl je to například: **Qurich'ispi**, **T'ikahina**, **Pitusira**.

Ve 20. století se v Peru, hlavně v oblasti Cuzca, rozvíjí spousta divadelních společností, jejichž ředitelé jsou zároveň i autory svých her. Všichni se v podstatě snaží kombinovat tradiční indiánské a soudobé prvky. Detailněji se jimi tato práce však nezabývá právě pro jejich velké množství, ačkoli se zdá, že by to mohlo být velice zajímavé téma.

Zdroje:

- VILLANES, C.: *Literatura de la América Precolombina*, Ed. Istmo, Madrid, 1990.
- Zevallos Estupiñán, Johnny: Juan de Espinosa Medrano “El Lunarejo”. Poslední. aktualizace 12. 02. 2007 [cit. 2010-04-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.librosperuanos.com/autores/espinosa-medrano.html>>
- Bibliografía de Juan Espinoza Medrano. [cit. 2010-04-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.diarioinca.com/2009/03/biografia-de-juan-espinoza-medrano.htm>>
- III: Periodo de la Influencia Hispanica. Poslední. aktualizace 30. 09. 2008 [cit. 2010-04-13]. Dostupné z WWW: <http://elconsueta.blogspot.com/2008/09/iii-periodo-de-la-influencia-hispnica.htm>>
- Chang-Rodriguez, Raquel: Hidden messages: representation and resistance in Andean colonial drama. Str.98 [cit. 2010-04-13]. Dostupné z WWW: <<http://books.google.cz>>
- Arroyo Reyes, Carlos Eduardo: Nuestros años diez: la Asociación Pro-Indígena, el levantamiento de Rumi Maqui y el incaismo modernista. Str. 156 [cit. 2010-04-13]. Dostupné z WWW: <<http://books.google.cz>>
- McGraw-Hill, Hochman, inc: Encyclopedia of world drama, Volume 4. Str. 210 [cit. 2010-04-13]. Dostupné z WWW: <<http://books.google.cz>>
- Smith, Verity: Concise encyclopedia of Latin American literature [cit. 2010-04-13]. Dostupné z WWW: <<http://books.google.cz>>